Kastamonu Üniversitesi
Kastamonu
Eğitim Dergisi

Kastamonu University
Kastamonu
Education Journal

Mayıs 2014 Cilt:22 No:2 ISSN:1300-8811 May 2014 Vol:22 No:2

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

KASTAMONU EĞİTİM DERGİSİ

KASTAMONU UNIVERSITY

KASTAMONU EDUCATION JOURNAL

Kastamonu Üniversitesi

Kastamonu Eğitim Dergisi

Mayıs 2014 Cilt:22 No:2

ISSN: 1300-8811

Kastamonu Eğitim Dergisi Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergidir.

Taranmakta olduğumuz indeksler:

- **Sosyal Bilimler Veri Tabanınca (Tübitak-SBVT)**
- **Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS)**
- **Thomson Reuters Master Journal List (ISI)**

(c) 2014

Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi

Kastamonu University Kastamonu Education Journal

Sahibi — **Owner**

Prof. Dr. Seyit AYDIN (Rektör) — Prof. Dr. Seyit AYDIN (Rector)

Genel Yayın Yönetmeni — **General Publishing Manager**

Prof. Dr. B. Ünal İBRET (Dekan) — Prof. Dr. B. Ünal İBRET (Dean)

Editör — **Editor**

Prof. Dr. Ahmet KAÇAR — Prof. Dr. Ahmet KAÇAR

Alan Editörleri — **Field Editors**

Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ — Assoc. Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ
Yrd. Doç. Dr. Sibel OĞUZ — Assist. Prof. Dr. Sibel OĞUZ
(Sosyal Bilimler Eğitimi) — (Social Science Education)

Doç. Dr. Zekeriya YERLİKAYA — Assoc. Prof. Dr. Zekeriya YERLİKAYA
(Fen Bilimleri Eğitimi) — (Science Education)

Doç. Dr. Ergün RECEPOĞLU — Assoc.Prof Ergün RECEPOĞLU
Yrd. Doç. Dr. E. Nihal LİNDBERG — Assist. Prof. Dr. E. Nihal LİNDBERG
(Eğitim Bilimleri) — (Educational Science)

Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan KILDAN — Assist. Prof. Dr. Oğuzhan KILDAN
(Okulöncesi Eğitimi) — (Pre-School Education)

Yrd. Doç. Dr. Erol TOPAL — Assist. Prof. Dr. Erol TOPAL
(Türkçe Eğitimi) — (Turkish Education)

Yrd. Doç. Dr. Lütfi İNCİKABI — Assist. Prof. Dr. Lütfi İNCİKABI
(Matematik Eğitimi) — (Mathematic Education)

Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim AKYÜZ — Assist. Prof. Dr. Halil İbrahim AKYÜZ
(Bil. ve Öğrt. Tekn. Eğit.) — (Comp. Educ. And Inst. Tech.)

Yrd. Doç. Dr. İlhan ÖZGÜL — Assist. Prof. Dr. İlhan ÖZGÜL
(Güzel Sanatlar Eğitimi) — (Fine Arts Education)

Teknik Sorumlu — **Technical Assistant**

Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim AKYÜZ — Assist. Prof. Dr. Halil İbrahim AKYÜZ

Sekreterya — **Secretary**

Emel BAŞAR — Emel BAŞAR

Bu dergi yılda üç defa yayınlanır. — This journal is published three times a year.

15 Mayıs 2014

Web: www.kefdergi.com e-posta: kefdergi@kastamonu.edu.tr

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dekanlığı, 37200 KASTAMONU

Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi

Kastamonu University Kastamonu Education Journal

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Irina KOLEVA (Sofia Üniversitesi)

Prof. Dr. John Philip SMITH (Colombia Üniversitesi)

Prof. Dr. Loreta ULVYDIENE (Vilnius Üniversitesi)

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Nilüfer VOLTAN-ACAR (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Ramazan DİKİCİ (Mersin Üniversitesi)

Prof. Dr. Ramazan ÖZEY (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Salih ÇEPNİ (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Yavuz TAŞKESENLİGİL (Atatürk Üniversitesi)

Doç. Dr. Suzana CANHASİ (Priştine Üniversitesi)

Editorial Board

Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK (Ankara University)

Prof. Dr. Irina KOLEVA (Sofia University)

Prof. Dr. John Philip SMITH (Colombia University)

Prof. Dr. ULVYDIENE (Vilnius University)

Prof. Dr. Servet ÖZDEMİR (Gazi University)

Prof. Dr. Nilüfer VOLTAN-ACAR (Hacettepe University)

Prof. Dr. Ramazan DİKİCİ (Mersin University)

Prof. Dr. Ramazan ÖZEY (Marmara University)

Prof. Dr. Salih ÇEPNİ (Uludağ University)

Prof. Dr. Yavuz TAŞKESENLİGİL (Atatürk University)

Doç. Dr. Suzana CANHASİ (Priştine University)

Bilim Kurulu	Science Board
Prof. Dr. Abdullah AYDIN	Prof. Dr. Abdullah AYDIN
Prof. Dr. Adnan BAKİ	Prof. Dr. Adnan BAKİ
Prof. Dr. Ahmet IŞIK	Prof. Dr. Ahmet IŞIK
Prof. Dr. Azmi YETİM	Prof. Dr. Azmi YETİM
Prof. Dr. Bruce R. VOGELI	Prof. Dr. Bruce R. VOGELI
Prof. Dr. Dursun DİLEK	Prof. Dr. Dursun DİLEK
Prof. Dr. Engin YILMAZ	Prof. Dr. Engin YILMAZ
Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU	Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU
Prof. Dr. Hafize KESER	Prof. Dr. Hafize KESER
Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU	Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU
Prof. Dr. Leyla KÜÇÜKAHMET	Prof. Dr. Leyla KÜÇÜKAHMET
Prof. Dr. Mehmet YILMAZ	Prof. Dr. Mehmet YILMAZ
Prof. Dr. Meral UYSAL	Prof. Dr. Meral UYSAL
Prof. Dr. Murat ALTUN	Prof. Dr. Murat ALTUN
Prof. Dr. Nüket TÖR	Prof. Dr. Nüket TÖR
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN	Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN
Prof. Dr. Refik TURAN	Prof. Dr. Refik TURAN
Prof. Dr. Servet BAYRAM	Prof. Dr. Servet BAYRAM
Prof. Dr. Tuğba YANPAR-YELKEN	Prof. Dr. Tuğba YANPAR-YELKEN
Prof. Dr. Z. Fulya TEMEL	Prof. Dr. Z. Fulya TEMEL
Prof. Dr. Ziya ARGÜN	Prof. Dr. Ziya ARGÜN
Prof. Yılmaz ŞENDURUR	Prof. Yılmaz ŞENDURUR
Doç. Dr. Anastasia ALEVRIADOU	Assoc. Prof. Anastasia ALEVRIADOU
Doç. Dr. Atila ÇAĞLAR	Assoc. Prof. Dr. Atila ÇAĞLAR
Doç. Dr. Eyüp AKMAN	Assoc. Prof. Dr. Eyüp AKMAN
Doç. Dr. Halit KARATAY	Assoc. Prof. Halit KARATAY
Doç. Dr. Hartono TJOE	Assoc. Prof. Hartono TJOE
Doç. Dr. Kadir KARATEKİN	Assoc. Prof. Kadir KARATEKİN
Doç. Dr. Kürşat YENİLMEZ	Assoc. Prof. Kürşat YENİLMEZ
Doç. Dr. M. Altan KURNAZ	Assoc. Prof. Dr. M. Altan KURNAZ
Doç. Dr. M. Serhat YILMAZ	Assoc. Prof. M. Serhat YILMAZ
Doç. Dr. Mustafa CİN	Assoc. Prof. Mustafa CİN
Doç. Dr. S. Sadi SEFEROĞLU	Assoc. Prof. S. Sadi SEFEROĞLU
Doç. Dr. Sinan ÖZGELEN	Assoc. Prof. Sinan ÖZGELEN
Yrd. Doç. Dr. Muammer ERGÜN	Assoc. Prof. Dr. Muammer ERGÜN
Yrd. Doç. Ruhi KONAK	Assoc. Prof. Ruhi KONAK

Kastamonu Üniversitesi
Kastamonu Eğitim
Dergisi

Kastamonu University
Kastamonu Education
Journal

Mayıs 2014 Cilt:22 No:2 ISSN 1300-8811 May 2014 Vol:22 No:2

İÇİNDEKİLER (CONTENTS)

İlköğretim Öğrencilerinin Argümantasyon Tabanlı Bilim Öğrenme Yaklaşımı Uygulamalarına İlişkin Görüşleri	Esra KABATAŞ MEMİŞ	401-418
İlköğretimde Serbest Etkinliklere Yönelik Sınıf Öğretmeni ve Öğrenci Görüşleri	Nurhan ATALAY, Yusuf AY, Mehmet GÜLTEKİN	419-437
Akıllı Tahta Kullanımıyla İlgili Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri	Seyat POLAT, Ahmet ÖZCAN	439-455
Kavramsal Değişim Yaklaşımına Göre Hazırlanan Etkinliklerin Öğrencilerin Yüzen-Batan Cisimleri Anlamalarına Etkisinin Belirlenmesi	Neslihan ÜLTAY, Gonca KASAP	457-474
Farklı Yaklaşımları Uygulayan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuklarda Düşünme Becerilerini Geliştirmek İçin Kullandıkları Stratejilerin İncelenmesi	Sema BÜYÜKTAŞKAPU SOYDAN, Hatice Merve DERELİ	475-496
Branş Değiştiren Sınıf Öğretmenlerinin Yeni Durumlarına İlişkin Görüşleri	İsa KORKMAZ, Mehmet Koray SERİN	497-514
Yazma Tutum Ölçeği'nin (YTÖ) Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması	Ali GÖÇER	515-524
Sınıf Öğretmenlerinin Oyun ve Fizikî Etkinlikler Dersinden Beklentileri	Özer YILDIZ, Özbay GÜVEN	525-538
Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümünde Okuyan Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Algıları	Devlet ALAKOC PİRPİR, Çağla GİRGİN BÜYÜKBAYRAKTAR, Canan YILDIZ ÇİÇEKLER, Rukiye KONUK ER	539-554
Mantıksal Deneyimsel Düşünme Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	Eylem Gökçe TÜRK, Deniz GÜLLEROĞLU	555-571
Sosyal Becerileri Zayıf Olan İlkokul Öğrencilerinin Tutum ve Davranışlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Osman SAMANCI, Okan DİŞ	573-590
Ergenlerde Olumlu ve Olumsuz Duygular İle Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Bülent Baki TELEF	591-604
Eğitim Yönetiminde Farklı Bir Yaklaşım: Otopoyiyez Teorisi	Aydın BALYER	605-618

Kastamonu Üniversitesi
Kastamonu Eğitim
Dergisi

Kastamonu University
Kastamonu Education
Journal

Mayıs 2014 Cilt:22 No:2 ISSN 1300-8811 May 2014 Vol:22 No:2

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Birleştirilmiş Bilimsel Süreç Becerileri Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi	Murat YILDIRIM, Fatih SEZEK	619-634
Ortaokul Öğrencilerinin Facebook Algısı: Bir Metafor Analizi	Fetah EREN, İsmail ÇELİK, Ahmet Oğuz AKTÜRK	635-648
"ESERA 2009" Fen Eğitimi Araştırmaları Konferansı Ve İçeriğine Bakış: Bilimin Doğası, Tarihi Ve Felsefesi, Argümantasyon Üzerine Yapılmış Çalışmalar	Elif ÖZTÜRK, Fitnat KAPTAN	649-672
Hollanda, Romanya ve Türkiye'deki Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırılması	Mustafa ERGUN, Özge ERSOY	673-700
Üniversitelerin Misyon İfadelerinin Tematik Olarak İncelenmesi	İmam Bakır ARABACI, Gönül ŞENER	701-716
Üniversite Öğrencilerinin Halk İnanışlarının Cinsiyet Ve Kontrol Odağıyla İlişkisi	Hikmet YAZICI	717-730
İnkılâp Tarihi Öğretimi İçin Bir Kaynak: Karagöz Dergisi	Bülent AKBABA	731-742
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Özel Yetenek Sınavına Katılan Adayların Egzersizde Benlik Sunumlarının İncelenmesi	İlyas GÖRGÜT, Tolga ESKİ, Mehmet GÜLLÜ	743-760
Orta Öğretim Kademesinde Öğretmen-Öğrenci İlişkilerinin Değerlendirilmesi: Kktc Örneği	Alper ALTUNÇEKİÇ, Ali ERDEN, Tufan AYTAÇ	761-782
Türkiye'de Coğrafya Öğretmeni Yetiştirme Ve İstihdamı (1982-2012)	Niyazi KAYA	783-806
Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması	Necmi EŞGİ	807-839
Sınıf Öğretmenlerinin Bilimsel Araştırmanın Doğası Hakkındaki Anlayışlarına Astronomi Yaz Bilim Kampının Etkisi	Ayhan KARAMAN, Sezen APAYDIN	841-864

Yazım Kuralları ve Yayın İlkeleri..... 865

Mayıs 2014 Cilt:22 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi 731-742

İNKILÂP TARİHİ ÖĞRETİMİ İÇİN BİR KAYNAK: KARAGÖZ DERGİSİ

Bülent AKBABA
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Ankara, Türkiye.

İlk Kayıt Tarihi: 21.11.2013 ***Yayına Kabul Tarihi: 17.02.2014***

Özet

Bu araştırmada mizahın ve onun güçlü temsilcilerinden biri olan karikatürün eğitime katkılarından yola çıkarak Türk mizah hayatının en uzun soluklu dergilerinden olan Karagöz dergisi tanıtılmaya ve inkılâp tarihi öğretimine sağlayacağı katkı açıklanmaya çalışılmıştır. İçeriğinde birinci elden görsel kanıtlar ve yazılı kaynakları barındıran mizah dergilerinin inkılâp tarihi öğretiminde kullanılması bu derslerinin tek düzeliğinin ortadan kaldırılmasına, öğrencilerin sosyal bilimciler gibi çalışmalarına ve üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak niteliktedir. İnkılâp tarihi öğretimine bu anlamda katkı sağlayacak potansiyele sahip olan Karagöz, yayın hayatını sürdürdüğü 1908-1955 yılları arasındaki siyasi, sosyal ve kültürel hadiseleri kendine has üslubuyla kamuoyuyla paylaşmıştır. Bu döneme ait olayların, olguların sunumunda Karagöz'ün tanıklığı ve olaylara bakış açısı tarih yazımı ve öğretimi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *İnkılâp tarihi, öğretim, mizah, karikatür, Karagöz dergisi*

KARAGOZ MAGAZINE AS A SOURCE OF REVOLUTION HISTORY TEACHING

Abstract

This study is related to the analysis of Karagoz, one of the longest lasting magazines starting from his contribution it made to cartoon and its use as material for teaching the revolution history. The use of the humour journals which contain first degree visual evidence and written documents for revolution history will decrease the routines of the course and encourage the students to work a social scientist and the improve their upper level thinking virtues. The humour journal Karagoz published between 1908 and 1955 and shared the political, social and cultural events of the time with the public with its unique style. Therefore the presentation of the time with the view point of Karagoz is important for writing and teaching of history.

Keywords: *Revolution history, teaching, humour, cartoon, Karagoz magazine*

1. Giriş

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi, uzmanlaşma alanı ne olursa olsun tüm yüksek öğrenim gençliği tarafından alınan derslerden bir tanesidir. Cumhuriyetin kuruluş felsefesinin, yenileşme tarihi ile birlikte sunulduğu dersin yüksek öğretim gençliğinin bütününe verilmesindeki hedef Cumhuriyetin ideallerini benimsemiş ve bu idealleri daha da ileriye taşıyacak gençlerin yetişmesine katkı sağlamaktır. Bu kadar önemli bir misyonu yüklenen İnkılâp Tarihi dersine getirilen eleştirilerden bir tanesi de diğer tarih derslerinde olduğu gibi ezber dersi olduğu yönündedir. Derste verilen bilgilerin içeriğinin ve sunuluş biçiminin hiç değişmediği ve bir süre sonra ilgi çekici olmaktan çıktığı belirtilmektedir. Bu da yüksek öğretimde verilecek olan derse ön yargı ile başlanması ve dersten beklentinin oldukça düşük olması ile sonuçlanmaktadır (Doğaner, 2005a; 2005b). Yaklaşık yüz dakikalık zaman diliminde kürsüde konuşma yapan öğretim elemanının kısmen etkin, onu dinleyen öğrencilerin ise tamamen pasif bir konumda bulunduğu Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersleri öğrencilerde heyecan ve istek uyandırmaktan uzak, dersin amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlamayacak bir yapıdadır (Akbaba, 2008). Öğretmen merkezli yöntemlerden öğrenci merkezli yöntemlere geçişin sağlanmaya çalışıldığı ilköğretim ve orta öğretim programlarıyla uyumlu olarak yüksek öğretimdeki Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersleri de öğrencilere aktif öğrenme ortamlarının sunulduğu bir yapıya kavuşturulmalıdır. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersi öğrencilerin ön yaşantılardan hareket etmeyi ve öğrencilerin bireysel ya da grup olarak dokümanlar üzerinde "sosyal bilimci gibi çalışarak" öğrenmesini vurgulayan yapılandırmacı yaklaşıma göre tasarlanabilmelidir (Ata, 2006). Bu yaklaşıma göre tasarlanan Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinin öğretiminde kullanılan öğretim materyalleri ders kitabı ile sınırlı kalmamalıdır. Dönemin tarihine tanıklık edecek birinci elden kaynakların kullanılması, öğrencinin ders kitabında yer alan veya öğretim elemanının anlatımındaki tarih bilgisine zorunlu şahitliğini ortadan kaldıracaktır. Ders ile ilgili birinci elden kaynakların öğrenciler tarafından kullanılması, sorgulanması ve bu kaynaklardan yola çıkarak tarihsel bilgiye ulaşılması veya var olan bilginin farklı kaynaklarla desteklenmesi gerekmektedir (Akbaba, 2008). Konu ile ilgili yapılan araştırmalar (Ozankaya, 1978; Aksoy, 2003; Yılmaz, 2004; Doğaner, 2005a; 2005b; Akbaba, 2008; 2009) inkılâp tarihi öğretiminde öğretim yöntemlerinin ve öğretim materyallerinin kullanımı konusunda beklentilerin karşılanamadığını ortaya koymaktadır.

İnkılâp tarihi öğretiminde karşılaşılan öğretim problemlerinin çözümüne katkı sağlayacak araçlardan bir tanesi de mizah unsurlarıdır. Mizah, öğrenme ve öğretme sürecinde, özellikle olumlu bir öğrenme çevresinin oluşturulması ile öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişimin kurulmasında etkili bir araçtır (Altun, 2009; 2010). Düşünme, yorumlama ve ifade aracı olarak mizah, aynı zamanda dikkat çekici, ilgi uyandırıcı, bireylerin mesaja odaklanmasına yardımcı bir iletişim biçimidir (Fırlar ve Çelik, 2010). Kullandığı ifade vasıtası ve malzeme yardımıyla verilmek istenen mesajı çabuk ve pratik bir şekilde muhatabına ulaştırma açısından mizahın diğer anlatım tekniklerinden daha etkili olduğu açıktır (Çoruk, 2008).

Mizahın kavrayışıyla tarihin ana malzemesini oluşturan siyasal ve sosyal konuların gülmece ustalarınca nasıl ele alındığı, sosyal tarih açısından önemlidir. Çünkü mizahçılar, güncel sorunlardan hareketle adeta konuları damıtarak işlerler (Özdiş, 2010: 13). Tarihçi mizah sanatına has özellikleri, yani bir konu, olay ya da şahıs hakkında tek taraflı bakış açısını ortaya koymak için başvurulan gülünçleştirme ve abartma gibi çeşitli üslupları dikkate almak durumundadır. Son yıllarda tarihçilikte gelişen farklı yaklaşımlar, farklı kaynaklara yönelme olgusunu da beraberinde getirmiştir. Bu nedenledir ki daha önceden sosyal bilimlerin farklı alanlarından araştırmacıların ilgisini çeken mizah araştırmaları artık tarihçilerin de ilgi alanına girmeye başlamıştır. Çünkü mizah, "kültürel kodların ve geçmişin duyarlılıklarının anahtarı" olarak görülmektedir. Dolayısıyla mizah, tarih araştırmaları açısından vazgeçilemez bir kaynak özelliği niteliğindedir (Özdiş, 2010: 17).

Mizahın önemli temsilcilerinden olan ve "Abartılmış çizgilerle gülümseme yaratan desenler" (Topuz: 1997: 9) olarak tanımlanan karikatür ilk dönemlerde insan suretlerini, görünüşlerini bozarak, abartarak bunların kimi karakteristik özelliklerini ön plana çıkarmaya dayalı bir tarz izlemişken, çizginin gücünün fark edilmesiyle birlikte toplumların otoriteye karşı çıkışlarının ve siyasi iktidarları hicvetmelerinin önemli araçları haline gelmişlerdir (Koloğlu, 2005: 21). Koşullar ne olursa olsun karikatür gerçeği söylemenin güçlüğünü yenebilen bir sanattır (Çeviker, 2010: 9).

Gülümseme ile birlikte düşünceyi harekete geçiren etkin bir iletişim aracı olan karikatür, sanatsal yönü kadar düşünsel yönü de güçlü bir aracıdır (Dumlupınar, 2011). Karikatürler mizahın etkili bir biçimde kullanıldığı araçlar olarak özellikle psikolojik etkileri açısından öğrenme ve öğretmede kayda değer etkilere sahiptir (Evrekli ve Balım, 2010). Karikatür eleştiriye dayalı bir sanattır. Eleştiri ise düşünmeyi, sormayı, sorgulamayı ve değerlendirmeyi gerektirir. Özgün bir anlatımı ve tanıklığı olan karikatürlerin eğitimde kullanımına yer veren birçok araştırmanın bize açıkça verdiği mesaj, öğretmenin etkililiğine yardımcı olmakla birlikte karikatürlerin birçok alanda öğrencinin gelişimi için önemli bir katkı sağlayabileceğidir (Altun, 2010). Okumaya göre çok daha hızlı mesaj veren karikatürler, peşin hüküm taşıyabileceğinden ön yargıları anlamaya ve eleştirel düşünmeye yardımcı olur (Yaman, 2010). Karikatürler sınıf tartışmalarını başlatmaya, düz anlatıma dayalı dersleri görselleştirmeye, yüksek düzeydeki soruları desteklemeye ve özgün değerlendirmeye bir temel sağlamaya oldukça uygundur (Altun, 2009). Öğrenciler, karikatürlerde verilen duruma ilişkin düşüncelerini farklı biçimlerde ifade ederek zihinlerindeki anlamı yeniden oluşturabilmektedir (Yaman, 2010). Karikatürler öğrencilerin düşüncelerinin değiştirilmesine, geliştirilmesine yol açar ve öğrencilerin kendi düşüncelerini sorgulamalarına, ilgilerinin ve motivasyonlarının artmasına yardımcı olur. Karikatürdeki iletileri sözlü olarak açıklamak, öğrencinin metaforik düşünme becerisi geliştirerek bilişsel farkındalık düzeyini arttırır. Karikatürlerdeki görsel ve sözel metaforlar, bilişsel yapıda kavramlara dönüşerek anlamlandırılır. Bu süreçte karikatürdeki anlamı keşfetmeye çalışan öğrencilerin yaratıcı düşünme becerisi de gelişir (Yaman, 2010). Karikatürler yoluyla öğrencilerin kendi değer sistemlerini açığa çıkarmaları, ön bilgilerini, uygulamaları, görsel sembolleri kullanmaları, düşüncelerinde

özgün, yaratıcı ve eleştirel olmaları sağlanır (Yüksel ve Adıgüzel, 2012).

Karikatürün yorumlanması ve okunmasında bireyin yaşadığı sosyal ortam, coğrafya ve kültür belirleyici olmaktadır. Farklı ülkelerin karikatüristleri tarafından çizilen karikatürlerin yorumlanması karikatürün üretildiği ülkenin veya toplumun kültürel kodları hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir (Altun, 2009; 2010). Karikatürlerin öğretim faaliyetlerinde etkin bir şekilde kullanılabilmesi için öğrencilerin karikatürün çizildiği dönemin siyasi, sosyal ve kültürel yapısına vakıf olmaları gerekmektedir. Bir karikatürün yorumlanması, bakan kişinin güncel konu ve tartışmalara, kültürel bağlamda idrake ve analitik karar-hüküm yeteneğine aşina olmasını gerektirir. Karikatürün yorumlanması, analiz edilmesine göre daha karmaşık bir süreçtir ve daha üst düzey beceriler gerektirir. Karikatürün analiz edilmesi sırasında sadece karikatüre odaklanılır ve karikatürde yer alan bilgiler, kanıtlar incelenerek verilmek istenen mesaj ortaya çıkarılır. Karikatürün yorumlanması sürecinde ise sadece karikatür değil, karikatürü yapan karikatürist ve onun bakış açısı, yapılmasına sebep olan olaylar ya da durumlar, yapıldığı sosyal, siyasi, ekonomik vb. ortamlar gibi çeşitli etkenler ile göz önünde bulundurulur. Karikatürün içinde saklı olan mesaj bu gibi unsurlar da göz önünde bulundurularak anlamlandırılmaya çalışılır ve böylece yorumlama süreci devreye girer. Analiz sürecinin, karikatürü yorumlamanın önkoşulu olduğu ve sağlıklı yorumların yapılması için kritik değer taşıdığı söylenebilir (Altun, 2009).

Tarihsel karikatürler öğrenciye -aynen profesyonel tarihçiye olduğu gibi- belli bir dönemde insanların ne düşündüğüne ilişkin sezgiler sunarlar. Çoğu kez bir konuyu metin kadar etkili -bazen daha da çarpıcı- bir özet halinde aktarırlar. Görüntülerden süzülüp çıkarılması gereken bir anlam taşırlar. Yorumlanmayı gerektirdikleri için, öğrenciye söz konusu olay, konu ya da kişiyle ilgili daha önceki bilgilerinden yararlanma fırsatını verirler (Stradling, 2003: 100).

Karagöz Mizah Dergisi

Toplumsal dönüşüm sürecinde yazılı basının aktörleri, kendi okur kitlesini genişletmek amacıyla öncelikle yerleşik mizah belleğinden yararlanmıştır (Özdemir, 2007: 16). Pek çok toplumda mizah unsuru önce sözlü olarak doğmuş sonradan yazıya geçirilerek daha da edebî bir kimlik kazanmıştır (Kılınç, 2007: 55). Osmanlı Devleti'nde sözlü mizahtan yazılı mizaha geçerken, özellikle ilk yıllarda sözlü mizahın kahramanlarının adlarının yeni dönemde çıkan süreli yayınlara verilmesi, bu süreli yayınlarda yer alan metinlerde aynı kahramanların konuşturulması, karikatürlerde yine onlara yer verilmesi, yazılı mizah dönemi anlayışının sözlü mizah anlayışı üzerine temellendirildiğinin göstergesidir (Varlık, 1985: 1092). Geleneksel yaşamaya önem veren toplumlarda çoğu zaman yenilik geleneksel bir kalıba oturtularak sunulur. Onun için Osmanlı karikatüründe Karagöz'ün hemen başrole çıkması şaşırtıcı bir olgu değildir (Çeviker, 2010: 33). Kent kökenli Türk halk tiyatrosunun önemli temsilcilerinden birinin adını kullanan Karagöz dergisi de sözlü kültürle bağları bulunan kesimlere hitap etmeye çalışmış (Özdemir, 2007: 16) bu bağı koparmadan kendine has bir üslup oluşturmuştur. Tanzimat karikatürünün, geliştirilmiş yetkin bir biçimini sunan, çizgiden çok altyazıya

bağlı olarak kurulan ve yazı ile ayrıntılı bir betimlemenin buluşmasıyla var olan (Çeviker, 1988: 33), Karagöz dergisi 8 Ağustos 1908'de (26 Temmuz 1324) kurulmuştur. İlk sayısı -hem de iki baskı yaparak- 10 Ağustos 1908'de (28 Temmuz 1324) çıkan Karagöz mizah dergisi (Kocabaşoğlu, 1987), 10.8.1908 ile 26.1.1935 tarihleri arasında 2803 sayı yayımlanmıştır. İstanbul'da yayımlanmakta olan Karagöz haftada iki kez çıkmaktadır. Karagöz'ün ilk sahibi, kurucusu, başyazarı ve çizeri Ali Fuad Bey'dir. Tanzimat Döneminin ilk Türk karikatürcüsü olarak anılan Ali Fuad Bey gazeteciliğe 1869'da Basiret'te muhabir olarak başlamıştır. 1874'te yayına başlayan Letaif-i Asâr'da ismi derginin "musavviri" (ressamı) olarak geçmektedir. Mizahın yasaklandığı dönemde "Ah bir matbuat hürriyeti gelse de Karagöz adıyla dergi çıkarsam" diyecek kadar bu sanata bağlıdır (Koloğlu, 2005: 39). Karagöz'ü kurana kadar, Hayal, Çaylak, Letaif-i Asâr, Kahkaha gibi mizah dergilerinde karikatürleri yayımlanmış olan Ali Fuad Bey, Bahriye Matbaası'nda müdürlük ve Matbaa-i Âmire'de eminlik yapmış, matbuat âleminin deneyimli isimlerindendir (Kocabaşoğlu, 1987). Ali Fuad Bey'in sağlığında, Mahmud Nedim, Baha Tevfik, Aka Gündüz, Burhan Cahid (Morkaya) gibi isimlerin yöneticilik ve "sermuharrirlik" yaptıkları Karagöz'ün yazar kadrosunda M. Rıfat, Mahmut Sadık, Ahmet Nebil, A. Rıfkı, Fuat Samih, Ali Haydar, Baha Kâmil, Osman Cemal (Kaygılı) gibi isimler yer alırken, karikatürcü kadrosunu ise Ali Fuad Bey, Halit (Naci) Bey, (Mehmet) Baha Bey, Togo Bey, D. Mazlum, Ratip Tahir (Burak) oluşturmaktadır. Karagöz'de Ahmet Rasim ve Neyzen Tevfik'in muhtemelen başka yerde yayımlanmamış yazı ve şiirlerini bulmak mümkündür (Çeviker, 1988: 136; Kocabaşoğlu, 1987: 227).

Karagöz'ün satışa sunulduğu tarihten 1914 Ağustos'una kadar metinler imzasız yayınlanmıştır; sadece birkaç yazıda imzaya rastlanmaktadır. Bundan dolayı, bütün metinlerin yazarlarını saptamak hemen hemen olanaksızdır (Heinzelmann, 2004: 49). Ağustos 1908'den Şubat 1915'e kadar -hatta daha sonra bile- Karagöz'ün baş sayfasında "musavvir" (çizimlerden sorumlu kişi) olarak dergiyi çıkaran Ali Fuad Bey'in adı yazılıdır. Derginin çıktığı ilk üç ayda (Ağustos-Kasım 1908) hemen hemen bütün karikatürleri o çizmiştir. Bu karikatürlerden sadece birinde imzası varsa da, çizimlerin üslubundaki karakteristik özelliklerden, imzasız karikatürlerin çoğunun Ali Fuad Bey'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Kasım 1908'den sonra Ali Fuad Bey'in karikatürlerine nadiren rastlanır. Kasım 1908-Şubat 1915 arasında yayınlanan yaklaşık 1400 karikatürün % 95'inden fazlasını Mehmet Baha ve Halit Naci adlı karikatüristler çizmişlerdir. Çizimlerin pek çoğu imzalıdır; imzasız olanların da çoğunun üsluplarından bu çizerlere ait oldukları anlaşılmaktadır (Çeviker, 1991: 141; Heinzelmann, 2004: 51).

Karagöz I. Dünya Savaşı yıllarında bazen ikinci bir mizah dergisi olmaksızın görev yapmıştır. I. Dünya Savaşı yıllarında Karagöz'de İtilaf Devletleri'ne yönelik neredeyse hakaret içeren bir üslup yer alırken, Osmanlı Devleti'nin müttefikleri abartılı bir şekilde tasvir edilmekteydi (Kılıç, 2011: 241). Karagöz, savaş yıllarında bir moral bildirisi işlevi de üstlenmiştir. Bu nedenle karikatürden uzaklaşarak da olsa ululayan çizimlere yer vermiştir. Karagöz'ün özellikle bu halkçı tutumu dikkat çekicidir. O güç koşullarda, bütün ülkede kurduğu özel yerel dağıtım ağıyla satışını yirmi binlere ulaştırmayı başar-

mıştır (Çeviker, 2010: 21). I. Dünya Savaşı'nın sonlarına yaklaşıldığında Karagöz'deki neredeyse her karikatürde "Dünya Sulhu" ele alınmaktaydı. Osmanlı Devleti'nin bu duruma düşmesinde rol oynayan güçler ise asit kuyularına sokup çıkartılmaktaydı (Çeviker, 1991: 17-18). I. Dünya Savaşı'nı sona erdiren Mondros Mütarekesi imzalandığında Türkiye'deki tek mizah dergisi Karagöz'dü (Kılıç, 2011: 243).

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline kadar olan dönemde ülke siyasetini meşgul eden pek çok konu Karagöz'ün gündeminde yer almıştır. Bu dönemde üzerinden en çok durulan mesele İttihat ve Terakki hareketi ve onun etrafında yaşanan olaylar olmuştur (Çoruk, 2008: 1). İtilaf Devletleri'nin kontrolü altında bulunan İstanbul'da yayın faaliyetini sürdüren Karagöz, yine İtilaf güçleri tarafından uygulanan sansürün izin verdiği ölçüde Türk kamuoyunun İzmir'in işgali karşısındaki hissiyatını aksettirmeye ve bu konuda toplumda ortak bir bilinç uyandırmaya çalışmıştır (Çoruk, 2008: 3). İşgal altındaki İstanbul'un kurtuluş yolunda yapacaklarının sınırlı olduğunu bilen Karagöz, bunu gerçekleştirecek en önemli gücün Anadolu'da olduğunun farkındadır. Bu gerçekten hareketle dikkatini Anadolu'ya yöneltir (Çoruk, 2008: 25). I. Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi, Karagöz'ün tasvirci karikatürünü bir ölçüde deformasyona uğratmıştır. Bir başka deyişle, reel hayatı birebir yansıtan çizgi dünyası sarsılmış, yıkıma uğramıştır. Ayrıntılardan uzaklaşmak ve savaşın getirdiği öfke, olayların ve kişilerin iğrenç portresi tasvir çizgisini bozmuş, onları karikatürsel olana daha çok yaklaştırmıştır (Çeviker, 1991: 26).

Karagöz dergisi cumhuriyetin ilanından sonra da Burhan Cahid yönetiminde başarılı bir yaşam sürdürmüştür. Karagöz bu dönemde ülkede gerçekleştirilmeye çalışılan reform hareketlerini konu edinmiş, dış politika ile ilgili olarak da dünya barışı konusuna önem vermiştir. Karagöz dergisi, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında gerçekleştirilen inkılâp hareketlerinin halka benimsetilmesinde de çok önemli bir işlevi yerine getirmiştir (Kılıç, 2011).

Karagöz 18 Ağustos 1928'den itibaren Arap alfabesinin yanında Latin alfabesini de kullanmaya başladı. 1 Aralık 1928'den itibaren tümüyle Latin alfabesiyle yayınlanmaya başlanan Karagöz dergisinin satış rakamlarında çok ciddi bir düşüş yaşandı (Kılıç, 2011). Burhan Cahid'den sonra Orhan Seyfi Orhon ve Refik Ahmet Sevengil'in de yöneticilik yaptığı dergi, 26 Ocak 1935'te yayın hayatına son verdi (Kılıç, 2011). 1935 yılında Ali Fuad Bey'in vârisi olan kız kardeşi Fatma, dergiyi Cumhuriyet Halk Partisi'ne satmıştır. Sedat Simavi'nin yönetimindeki Karagöz II. Dünya Savaşı yıllarında Türk halkının savaşın etkisiyle bozulan moralini düzeltme konusunda etkili olmuştur (Kılıç, 2011: 246). Sedat Simavi'nin Hürriyet gazetesi için çok fazla zaman harcaması ve Karagöz'den uzaklaşması derginin popülerliğini azaltmıştır. Buna ek olarak 1950 seçimlerinde DP'nin iktidara gelmesi Karagöz'ün etkinliğini daha da azaltmış, dergi 1955 yılında 4785. sayısıyla yayın hayatına son vermiştir (Kılıç, 2011: 247).

Geleneksel mizahın kalesi olarak 1955'lere değin yaşayacak olan Karagöz, basılı mizah tarihimizde "devletçi mizahın" ilk örneğini oluşturmaktadır (Çeviker, 2010). Karagöz, eski harfli döneminin sonlarına doğru, bir sayısında (25 Şubat 1928),

"Türkiye'nin en çok satan gazetesi" olmakla övünmektedir (Kocabaşoğlu, 1987: 227). Karagöz ismi uzun bir müddet Türkiye'de karikatürle aynı anlama gelmesi bakımından da dikkate değer bir mecmuadır. Bu duruma, Cumhuriyet döneminin Amcabey tiplemesiyle tanınmış ünlü karikatüristi Cemal Nadir (Güler)'e çocukluğunda çizdiği karikatür denemelerini gören dedesinin "gene ne karagözler çiziyorsun?" demesi güzel bir örnektir (Çapanoğlu, 1970, akt. Okay, 2004: 19).

Formatı 28 cm x 41 cm olup dört sayfadan oluşan dergide, Karagöz ve Hacivat aracılığıyla sunulan olgu ve süreçler, bol altyazılı ve apaçıktır. Karagöz metinlerinin temel özelliklerini taşıyan ve halk dilinin bütün olanaklarını kullanan bu altyazılar, tasvirci bir anlayışla oluşturulan çizimlerle bütünleştirilerek sunulur (Çeviker, 1991: 17).

Karagöz, sokaktaki adamın değerlerine, önyargılarına, beklentilerine seslenebilmiş, geniş kitlelerin nabzını elinde tutmayı başarmış bir gazete görünümündedir. İlk yıllarında ilerici, popülist, kavgacı kimliği ağır basan gazete, on beşinci yılından itibaren bu kimliğini yitirmiş görünmektedir. Ancak, Karagöz'ün her dönemde "düvel-i muazzama"ya karşı, Milli Mücadele'den yana tavrı, basın özgürlüğünün zaman zaman gür, zaman zaman cılız sesli savunuculuğunu yapışı, tüm olaylara kalın mercekli bir "erkek" gözlüğü ile bakışı; bu gazetenin az çok değişmemiş genel çizgisinin kimi ortak özellikleridir (Kocabaşoğlu, 1987: 227-228). Karagöz, eleştirici tutumu, hırçınlığı, toplumsal değerlere sahip çıkışıyla geniş halk kitlelerine ulaşmış; insanların yüreklerine cesaret, ferahlık ve manevi güç katmıştır(Çeviker, 1991: 141).

Bir halk dergisi olan Karagöz, 1908'den başlayarak iktidarları kimi kez alkışlayarak, kimi kez de eleştirerek yaygın bir ün, yaygın bir baskı sayısı başarısına ulaşmıştır. Bazı sayıları iki, üç baskı yapan ve yirmi bin kadar okura olaşan Karagöz, genellikle iki karikatüre yer vermiştir. Birinci sayfadaki karikatürde günün politikası; dördüncü (son) sayfasında ise bir toplumsal olay ele alınır (Çeviker, 1991: 17). Karagöz'ün yayınlandığı ilk yılın ortalarına kadar her sayıda bir veya iki karikatür basılmış ve karikatür sayısı iki ise, biri son sayfaya konmuştur. Daha sonra -biri ilk diğeri ise son sayfada olmak üzere- her nüshada iki karikatür basılmıştır. Bu karikatürlerin ortak özellikleri, eylemi veya yorumu yapan kişi olarak hep Karagöz'ün ya tek başına ya da arkadaşı Hacivat ile birlikte görüntülenmiş olmasıdır (Heinzelmann, 2004: 49). Karagöz'deki karikatürler yapıları itibariyle inkılâp tarihi öğretimi için geniş kapsamlı ve nitelikli bir arşiv sunmaktadır. Burada Karagöz ve Hacivat'ın karşılıklı konuşmalarıyla desteklenen çizgiler dönemin siyasi ve sosyal hadiselerinin birinci elden tanıklığını yapmakta, diğer tarihsel kaynaklara farklı bir bakış açısından alternatif oluşturmaktadır. İnkılâp tarihi ders içeriğinde yer alan II. Meşrutiyet Dönemi, I. Dünya Savaşı yılları, İstiklal Harbi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemi, Tek Partili yıllar ve Çok Partili hayatın ilk yılları aktarılırken yazılı kaynaklara katkı sağlayacak, farklı bakış açıları sunacak, üst düzey düşünme becerilerinin kullanımına kaynaklık edecek nitelikli bir öğretim materyali olarak Karagöz'de yer alan karikatürler inkılâp tarihi öğretiminin hizmetindedir. Karagöz'de yer alan bu karikatürlerin inkılâp tarihi öğretiminde kullanımı derse yeni bir renk katacak, dersin sıkıcı bir tekrar dersi olduğu yönündeki eleştirilerin bir nebze de olsa azalmasına katkı sağlayacaktır.

Derginin metinleri Muhavere, Dâhili, Takvim-i Ceraid (basında çıkanlar) ve Ocak 1910'a kadar Telgraf (kısa haberler) başlıklı bölümlere ayrılmıştır. Ağustos 1911'de bunlara Hasb-i Hâl (görüşüp dertleşme) bölümü de eklenmiştir. 1913 yılında marttan hazirana kadar Küşteri Meydanı (Karagözcüler sanatının kurucusu şeyh Küşteri'ye saygı gereği olarak Karagöz perdesine verilen ad) başlığını taşıyan bir sütun daha oluşturulmuştur (Heinzelmann, 2004: 46).

Karagöz'ün en önemli bölümü Muhavere sütunudur. 4 sayfalık dergide bu bölüm için daima birinci sayfada yer ayrılmıştır. Teodor Kasab'ın Hayal dergisindeki üslubunun izlerini taşıyan (Kılıç, 2011) bu bölümde Karagöz ve Hacivat günlük yaşamın bir sorunu ya da güncel politika hakkında tartışırlar. Bazen Karagöz, başına gelen bir olaydan söz eder ve arkadaşıyla bunun üzerinde söyleşirler. Muhavere sütununda zaman zaman gölge oyununun bazı motifleri ve konuları da işlenir (Heinzelmann, 2004: 46). Muhavere başlığı altında sunulan tartışmalar Ali Fuad'ın kendisi tarafından yazılmıştır (Kılıç, 2011).

Dahili bölümünde memleketin iç sorunlarıyla ilgili haberlere yer verilir (Kılıç, 2011). Takvim-i Ceraid sütununda günlük basından alıntılara yer verilir ve bunların yorumları yapılır. Burada güldürü etkisi, bazı cümlelerin ya da sözcüklerin, bağlantılı oldukları ifadelerden ayrı kullanılmalarından oluşur. Bu işlem özellikle anlamı çok açık olmayan, bozuk ifade edilmiş cümleler üzerinde yapıldığında daha etkili olur.

Telgraf sütununda uluslararası haberlere yer verilmiştir (Kılıç, 2011). Bunlar çoğunlukla grotesk olarak nitelendirilebilecek düzmece haberlerdir. Ama ara sıra gerçekten olağandışı olan ve sadece biraz değiştirilmesi gereken bazı gerçek haberler de bu sütunda yer alır. Hasb-i Hâl sütununda güncel sorunlar tartışılır. Konuları genelde Karagöz dile getirir. Nadiren Hacivat da ona vekâlet eder. Karagöz sorunlara çoğu kez çılgın fikirler ve akla hayale gelmez denemelerle çözüm getirmeye çalışır (Heinzelmann, 2004: 48).

Mart 1913'ten Haziran 1913'e kadar Karagöz'de Küşteri Meydanı sütunu yer almıştır. Bu sütunda güldürü niteliğinde fıkralar yayınlanmıştır. Dergideki metinlerin yaklaşık üçte biri ise herhangi bir gruba dahil edilmeyen mizahi bildiriler, yorumlar ve öykülerdir. Zaman zaman hiçbir başlığı olmayan metinlere de rastlanır. Yayınlanmaya başlanmasından 1914 yılına kadar Karagöz'de nadiren kıta veya gazel tarzında şiirlere ya da şarkılara da rastlanır. 1914 Haziran'ı ile 1915 Şubat'ı arasında şiirlere ve şarkı sözlerine daha sık yer verilmiştir. Bu dönemde her sayıda bir ya da iki şiir veya şarkı yayınlanmıştır. Ciddi içerikli haber veya yorumlar -belli bir sütuna dahil edilseler de edilmeseler deilk zamanlarda Kısm-ı Ciddi başlığıyla belirlenirlerdi. Daha sonraki zamanlarda artık bu başlığın konulmasından vazgeçildi; çünkü okurlar bu metinlerin ciddi bir açıklama içerebilecekleri gibi, bazen de mizahi düzmecelerden ibaret olabileceklerine zaten hazırlıklıydılar (Heinzelmann, 2004: 48-49).

2. Sonuç

Karikatürler tarih derslerinin içeriğindeki olaylara tekli bir bakış açısının olmadığını çoklu bakış açılarının var olduğunu ve bu bakış açılarının hepsinin değerli olduğunu

hatırlatır. İnkılâp tarihi öğretiminde kullanılabilecek karikatürler öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek, politik konulara ilgiyi artırmak, tartışmalı konuların analizine katkı sağlamak gibi avantajlara sahiptir. İnkılâp tarihi ders içeriğindeki konuların öğretiminde kullanılacak karikatürler entelektüel değeri düşürmeksizin öğretimsel bir değer katar. Tarihsel karikatürler yapıldığı zamanın toplumsal ve siyasi atmosferini yansıtan ve bunu yansıtırken de olaylara eleştirel, mizahi ve karikatüristinin bakış açısıyla yaklaşan özgün tarihsel tanıklardır. Karikatürlerin tüm eleştirilere rağmen çizildiği dönemin ruh halini yansıtan birinci elden kaynaklar olduğu inkâr edilmemelidir. Bu anlamda karikatür, gerek siyasi, gerekse sosyal ve kültürel olayların ve olguların sunumunda yazılı belgelerin sunduğu kanıtları desteklemenin yanı sıra onları tamamlar.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yayın hayatına başlayan Karagöz, hayal perdesini beyaz kâğıda taşımayı başarmış bir mizah gazetesidir. Yazı ve karikatürlerde gölge oyunlarının söylemi egemendir. 1908'den 1914'e kadar gelinen süreçte Osmanlı Devleti'nin siyasi ve sosyal tarihine mizah basınından bakan, devamlılığı olan tek tanık Karagöz dergisidir. Bu dönemde çok sayıda mizah dergisi yayın hayatına girmiş olmakla birlikte bu dergilerin hiçbirinin Karagöz gibi devamlılığı olmamıştır. I. Dünya Savaşı'nın mizah basınındaki tek muhatabı olarak değerlendirilebilecek olan Karagöz daha sonra İstiklal Harbi ve Cumhuriyet Türkiye'sinde de yaşayacaktır.

Karagöz dergisi 1908-1955 yılları arasında gerçekleşen ve inkılâp tarihi derslerinin içeriğinde yer alan II. Meşrutiyet Dönemi'ne, I. Dünya Savaşı yıllarına Milli Mücadele Dönemine, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve Tek Parti Dönemine ve çok partili hayatın ilk yıllarına tanıklık etmiştir. Birinci elden kaynak ve kanıt özelliği taşıyan Karagöz dergisinin karikatürleri kronolojik bir sırayla incelendiğinde Türkiye'nin yenileşme tarihine de farklı bir pencereden bakılmış olunacaktır. Karagöz, özellikle yayımlandığı yılların sosyal hadiseleri için vazgeçilmez bir kaynak özelliği taşımaktadır.

3. Kaynakça

Akbaba, B. (2008). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar (Gazi Üniversitesi Örneği). Gazi Akademik Bakış, 1(2), 177-197.

Akbaba, B. (2009). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersinin Öğretimine Yönelik Bir Durum Değerlendirmesi (Gazi Üniversitesi Örneği). Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(1), 29-52.

Aksoy, İ. (2003).Yüksek Öğretim Kurumlarında İnkılâp Tarihi Öğretimi, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Altun, A. (2009). Sosyal Bilgiler Derslerinde Karikatürlerin Kullanımı, İçinde R. Turan, A.M. Sünbül, H.Akdağ (Ed.) Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1. (ss.191-212), Ankara: Pegem Akademi.

Altun, A. (2010). Tarih Öğretiminde Mizah ve Karikatür, İçinde M. Safran (Ed.). Tarih Nasıl Öğretilir. (ss.272-284), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Ata, B. (2006). İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin Taslak Programının Geliştirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar, İçinde Y. Doğaner (Ed.), Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi. (s.121-129), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Çeviker, T. (1988). Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü 2. İstanbul: Adam.

Çeviker, T. (1991). Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü 3. İstanbul: Adam.

Çeviker, T.(2010). Karikatürkiye Karikatürlerle Türkiye Cumhuriyeti Tarihi 1923-2008. C.I. İstanbul: NTV Yayınları.

Çoruk, A.Ş. (2008). Mizah Penceresinden Millî Mücadele. İstanbul: Kitabevi.

Doğaner, Y. (2005a). Yüksek Öğretimde Atatürk İlke ve İnkılâplarının Öğretimiyle İlgili Düşünceler, İçinde M. Saray, H.Tosun (Haz.), İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (ss.281-286), Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Doğaner, Y. (2005b). Yüksek Öğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Yeni Yaklaşımlar-Hacettepe Üniversitesi Örneği. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 21(62), 589-611.

Dumlupınar, S. (2011). Tek Parti ve Mizah. İstanbul: Akademi Titiz Yayınları.

Evrekli, E. ve Balım, A. G. (2010). Fen ve Teknoloji Öğretiminde Zihin Haritası ve Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarıları Ve Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algılarına Etkisi. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(2), 76-98.

Fırlar, F.B., Çelik, M. (2010). Gazete Reklâmlarında Mizah: Türk Mizah Reklâmlarına İlişkin Tarihsel Bir Analiz. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(12), 164-177.

Heinzelmann, T. (2004). Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu 1908-1914. Çev. Türkis Noyan, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Kılıç, S. (2011). Contribution Of Karagoz Humour Magazine (1908-1955) To Sociocultural Transformations Of The Turkish Society Which Derives Its Sources From The Karagoz Humour Practices And Its Importance Through The Perspective Of The Turkish Cultural History. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(16), 238-247.

Kılınç, A. (2007). Üstünlük Kuramı Bağlamında Harp ve Mizah. Milli Folklor, 73, 55-60.

Kocabaşoğlu, U. (1987). Hayal Perdesinden Gazete Sayfalarına Karagöz. Tarih ve Toplum, 46, 227-228.

Koloğlu, O. (2005). Türkiye Karikatür Tarihi. İstanbul: Bileşim Yayınevi.

Okay, C. (2004). Dönemin Mizah Dergilerinde Milli Mücadele Karikatürleri. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Ozankaya Özer, Türk Devrimi ve Yüksek Öğrenim Gençliği. A.Ü. SBF Yayınları, Ankara, 1978.

Özdemir, N. (2007). Osmanlı Tüketim Kültürü, Eğlence ve Yazılı Medya İlişkisi. Milli Folklor, 73, 12-22.

Özdiş, H. (2010). Osmanlı Mizah Basınında Batılılaşma ve Siyaset (1870-1877). İstanbul: Libra Kitapçılık.

Stradling, R. (2003). 20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli. Çev.Ayfer Ünal, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Topuz, H. (1997). Başlangıcından Bugüne Dünya Karikatürü. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Varlık, M.B. (1985). Tanzimat'tan Cumhuriyete Mizah. Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, C. IV, (ss.1092-1100), İstanbul: İletişim Yayınları.

Yaman, H. (2010). Bir Öğretim Aracı Olarak Karikatür: Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10(2), 1215-1242.

Yılmaz, M. (2004). Eğitim Bilimi ve Bilim Teknolojisi Işığında Yeni Yöntem Arayışları, İçinde B. Yediyıldız, T.F. Ertan, K. Üstün (Ed.). Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi'nde Yöntem Arayışları. (ss.100-111), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yüksel, İ., Adıgüzel, A. (2012). Değer Eğitiminde Karikatür Kullanımı: Toplumsal Birlik Beraberlik ve Dayanışma Değer Örneği. Sakarya University Journal of Education, 2(3), 68-80.

EXTENDED ABSTRACT

The revolution history is a compulsory course for everybody in Turkish universities regardless to their disciplines. There are important criticisms toward this course which was originally thought to contribute to training of good citizens by having them know the stages of the establishment of the country, the transitions it passed through and it's near history. One of the major criticisms is that the course is fully expository. It was stated that the contents and the presentation of the course hardly changes and become quite boring after a certain period. In order to solve this problem it was recommended that the course should be designed according to the constructive approach based upon the individual of the team work of the students in the historical documents "as a social scientist". According to this theory it is important that the historical information of the time should be accessed from diversified documents and present information should be supported by different sources.

One of the important tools in order to tackle the difficulties encountered in teaching history is the humour elements. The humour is an effective means for the establishment of positive learning medium and the communication between the students and the teachers. The way the social and the political events are taken by the humour masters is very important as regards to history. The recent developments caused the people to use different sources. That was why the historians became interested in the humour research which used to be left to the other social scientists because the humour is regarded as the key for the cultural codes and the sensitivities of the future. That is why the satire has become an indispensable source as regards to historical research (Özdiş, 2010: 17). Cartoon, one of the important types of humour, possesses both the artistic and the ideological values. The message clearly given by the research in literature investigating the use of cartoon in history teaching can be very effective in the development of the students as well as improving the in teachers effectiveness. The historical cartoons present us the clues of the opinions of the mass media and the people about the historical events. There is a deep meaning in all of them which should be extracted from the visual presentation. The students need to collect the pre

knowledge about the related event or the people in order to do this.

The cartoon related to the revolution history has the advantages such as to contribute the critical thinking of the students, increase their interest to the political events and the analysis of the disputed issues. The use of cartoons in the revolution history has an additional educational value on the course without decreasing its intellectual value (Altun, 2009). Considering the fact that the major feature of cartoon is the current events of the time (Koloğlu, 2005) it is obvious that they are the most important sources reflecting the social psychology of their time. The visual symbols have a very important value for the complementation of the written document.

It is possible to follow the adventure and consistency of the values transferred from the past to the future from the humour periodicals. These periodicals reflect the mentality of the humour writers and drawers about the events which they lived through. There are uncountable advantages of looking at the history from the satirical perspective. There is a strong relation between the humour and the society. Also humour gives important clues about the structure and dynamics of the society and the humour articles and the cartoons are strikingly effective to show the life style of an average people (Özdiş, 2010: 18).

In Ottoman Empire there were numerous humour started to be published after the declaration of the Second Constitutionalism. The longest lasting one among these was Karagoz the first issue of which was published in 10 August 1908. Between 10 August 1908 and 26 January 1935 there were 2803 issues published. Karagoz is the only humour journal with stability and continuity which reflect the political and social events of the period of 1908-1914. Although there were so many humour journals published during this period none of them was able to reach the sustainability and continuity of Karagoz. Karagoz, which can be the only journal taken as the source of the I. World War era, lived through the days of independence war and the young republic. The journal started to use the Latin alphabet from 18 August 1928 and terminated its publication due to considerable decrease in the number of readers and was finally sold to the Republican Peoples Party. It was republished in under the editorship of Sedat Simavi and was very effective to keep the public moral high during the Second World War period (Kılıç, 2011: 246). The effectiveness of Karagoz was decreased after the victory of the Democratic Party in 1950 elections and it was closed in 1955 after publishing total of 4785 issues (Kılıç, 2011: 247).

4 The Karagoz humour magazine witnessed the Second Constitutionalism, I. World War, and the independence war, the establishment of the Turkish Republic, one party and first years of the multi-party periods. If the cartoons of the journal, which are historical sources of first degree, are investigated in a chronological order one can have an opportunity to look at the restructuring history of the republic at a different perspective. Karagoz is an indispensable source for the historical event of its period.